

ISSN 0350–185x
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

LXX

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појовић, др Даринка Горџићан-Премк, др Рајна Драгићевић,
др Најда Иванова, др Александар Лома, др Алина В. Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Предраг Пипер,
др Слободан Реметић, др Андреј Н. Собољев, др Живојин Сијанојчић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Викџор Фридман*

Главни уредник

Предраг Пипер

БЕОГРАД
2014

ISSN 0350-185x, LXX (2014)

UDK: 811.163.41'373.7

ID: 207512076

DOI: 10.2298/JFI1470189V

Примљено: 15. августа 2013.

Прихваћено: 12. марта 2014.

Оригинални научни рад

МАРИЈА Д. ВУЧКОВИЋ*

Институт за српски језик САНУ**

Етимолошки одсек

О ИЗРАЗУ НЕ ГИНЕ (ГИБИ) МИ (ТИ И ДР.): СИНТАКСИЧКА СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА И ЛЕКСИКОГРАФСКИ СТАТУС

У раду се разматра израз *не гине ми* (*̄ми* и др.) и његова варијанта *не гиби ми* (*̄ми* и др.). Након презентовања историјске и савремене грађе, укључујући и дијалекатски материјал, и указивања на њене хронолошке и ареалне карактеристике, анализира се синтаксичка структура израза и његова семантика. У оквиру дела рада посвећеног семантици скреће се пажња на тенденцију промене аксиолошке семе у семантичком садржају испитиване фразеолошке јединице и износи се претпоставка да би та промена могла бити у вези са синтаксичком структуром фразеологизма. На крају рада је дат осврт на статус израза у најзначајнијим једнојезичким општим и фразеолошким речницима.

Кључне речи: израз *не гине (гиби) ми* (*̄ми* и др.), фразеологија, синтакса, семантика, лексикографија, српски (српско-хрватски) језик.

1. Увод. У раду ће бити ближе размотрен фразеологизам *не гине (гиби) ми* (*̄ми* и др.). Након презентовања грађе биће прокоментарисане њене хронолошке и ареалне одлике, а затим ће подробније бити испитана структура и семантика израза. На крају се даје осврт на начин презентације израза који је предмет овог прилога у лексикографским приручницима.

2. Грађа. Ексерпцијом су били обухваћени најзначајнији историјски и савремени речници српско-хрватског језика као и неколико

---

* marivu74@yahoo.com

** Рад је настао у оквиру пројекта *Етимолошка исцртавања српског језика и израда Етимолошког речника српског језика* (178007), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

десетина речника и збирки речи који доносе дијалекатску лексику.¹ Приликом излагања грађе најпре ће бити наведене потврде израза у којима се јавља глагол *гинуџи* (I), а затим малобројније потврде варијанте израза са глаголом *губ(ј)еџи* (II). Грађа се доноси онако како је посведочена у изворима са минималним интервенцијама, попут транслитерисања латиничних потврда у ћирилицу, јер ће на крају, како је већ речено, бити неколико речи о лексикографском поступку приликом обраде датог израза. Искрпно су наведени сви примери из ексцерпираних речника којима се илуструје употреба израза *не гине (губи) ми (џи и др.)* с основним подацима² о њиховој провенијенцији (нпр. име писца, назив часописа и година издања, географска убикација за дијалекатске потврде). Из дијалекатских речника су такође ексцерпиране потврде разматраног израза и када се јављају у примерима којима се илуструје употреба неке друге лексеми. У том случају се даје и податак о одредници која садржи наведену потврду.

I *гџнуџи*, -нџм impf. 'не каже се у правом, ширем смислу да чега (субјекта) не стаје, него само према ономе (чељадету) у којег се находи, које га има, као пасивни глагол према *губиџи*, значи да субјекат (који може и даље бивати по себи) није код онога у кога је био или у кога би могао бити': (1) Поглаваром дужна плаћа већ не гине В. Дошен, (2) Ако Турчин погине, були други не гине НПосл Вук (РЈА)

гџнуџи, -нџм impf.: (3) то ми не гине ни послџје 'das wird mir nicht entkommen, non deficit' (Вук)

гџнуџи, -нџм impf. у изразу *не гине ми (џи и др.)* 'сигурно ће ми (ти и др.) се догодити, неће изостати, предстоји': (4) Ако му се ни дотле не узможе одужити не гине му узети или задржати то што му је дано у залогу Вук, (5) Ко буде слабији, не гине му да буде побеђен Радничке новине 1905, (6) Обуци кабаницу... узјаши ата, а већ ... не гине ти оку, двије ракије попџти П. Коџић, (7) Истина [је] да сам се удужио. А камате не гину тако и тако Ј. Франичевић (РСА)

гџнуџи, -нџм impf. у изразу *не гине ми (џи, му итд.)* 'неће ми измаћи, неће ме мимоићи (обично нешто непријатно, неугодно)' (РМС)

гџнуџи, -нџм impf. у изразу *не гине ми* 'неће ме мимоићи, сигурно ће ме задесити, предстоји ми (обично нешто неугодно, неповољно)': (8) Не гине ми затвор (РСЈ)

гџнуџи impf. у изразу *не гине џи (ми, му итд.)* 'то те не може мимоићи, то ти не може измакнути, то ти се неће изјаловити' (VRHJ)

гџнуџи, -нџм impf. у изразу *не гинџ му зџтвор* 'сигурно је да ће га ухапсити' Ускоџи (СТАНИЋ 1990: 120)

¹ За интегрални списак прегледаних дијалекатских извора в. ЕРСЈ 1–3.

² Потпуни подаци могу се наћи у речницима из којих су примери преузети.

гѿниѿи / гѿнуѿи, -нем impf. у изразу не гине ѿи 'неће изостати, предстоји': (9) Мотѿка ти не гине, само немѿј да учѿш Вршац (РСГВ)

гѿнем impf. фиг. 'мимоилазити, недостајати': (10) Къд гѿд би учинѿја коју магарештѿину, њѿму не би му гинале тепѿфци [батине] од ѿца — (11) Ако ти наѿеф каѿак дѿан, глѿба ти не гине Призрен (ЧЕМЕРИКИЋ)

гинем impf.: (12) Помињување [подношење, издржавање неког терета] ни не гине, које мѿжемо Лесковац (МИТРОВИЋ 1984: 249 s.v. *йомињување*)

гѿне impf. у изразу (13) Не гине му ѿпса ако е... (крѿв, укрѿл, шпијун...) — (14) Не гине му биѿње Каменица код Ниша (ЈОВАНОВИЋ 2004: 367)

гѿне impf. фиг. 'предстоји': (15) Не гине му тепѿње — (16) Не гине му ѿпса три гѿдине — (17) Не гине му ѿтек [батина] Црна Трава (СТОЈАНОВИЋ 2010: 129)

ђине impf.: (18) Къд мѿлко ојакѿае, матѿка му не ѿине Тимок (ДИНИЋ 2008: 518 s.v. *ојакѿае*)

гѿнуѿи, -нем impf. у изразу не гине ѿи 'неће те мимоићи' Вараждин (LIPLJIN 2002: 193)

- II *гѿб(ј)еѿи*, -бѿм impf. у изразу не гиби му (јој и сл.) 'не гине му, сигурно ће му (јој) се догодити, неће изостати, предстоји': (1) Кажите капетану, да се не стара за њ. Сутра му колац не гиби Н. Андријашевић, (2) Е, вала, не гиби ти тај посао. Не ћеш ми умаћи М. Матић, (3) Ако буде [малишан, новорођенче] ваљан и умио, не гиби (мањка) му среће И. Зовко, БиХ, (4) Присталој девојци удаја не гиби, а срећа каква јој буде — (5) Ја тражим бољи занат, а игла ми никад не гиби Змај, Збирка речи из разних крајева, а поглавито из Војводине (РСА)

3. Хронолошке и ареалне карактеристике израза. Према грађи презентованој у RJA, варијанта израза са глаголом *гинуѿи* посведочена је од друге половине 18. века, најпре у делу Вида Дошена (I, 1), и од тада је континуирано присутна у књижевном језику до данас, и то у његовим различитим варијантама које су у међувремену добиле статус засебних језика. Поред тога, бројне дијалекатске потврде указују на то да је дати израз једнако заступљен и у различитим говорима с.-х. језика. Треба напоменути да слика о присутности овог израза у дијалектима највероватније није потпуно оцртана представљеном грађом с обзиром на то да се може приметити да сви наведени извори спадају, по обиму обрађене лексичке грађе, у велике дијалекатске речнике. Може се претпоставити да мањи речници и збирке речи нису увек нотирали израз због тога што се идиоми не уносе систематски, а и стога што конкретно овај израз припада неоспорно и књижевном језику, те је из речника који су конципирани као диференцијални у односу на стандард искључен као елеменат који је део стандардног језика.

На ширем словенском плану постоји и одговарајућа македонска паралела, уп. израз *Тоа не њи гине* 'нешто секако ќе дојде' (ГРМЈ s.v. *гине*).³

Варијанта са глаголом *гиб(ј)еџи* знатно је слабије потврђена. Регистрована је једино у РСА у распону од прелаза 19. века у 20. па до средине 20. века. Премда су неке потврде несумњиво дијалекатске, израз није додатно посведочен ни у једном од прегледаних дијалекатских речника. Постојећи примери употребе указују на то да је ареал датог израза ограниченији у поређењу с варијантом која садржи глагол *гинуџи*. Варијанта са *гиб(ј)еџи* је свакако била у употреби у Босни и Херцеговини (II 3) и Неретванској крајини (II 1), а штета је што Змајеве потврде (II 4, 5) немају прецизнију убикацију.

4. Структура израза. Израз се јавља у две истозначне варијанте: *не гине ми (џи и др.)* и *не гиби ми (џи и др.)*, које, како је већ речено, немају равноправан статус. Прва је распрострањенија и боље посведочена (уп. I), док се за другу нашло много мање потврда (уп. II).

Исто се може рећи и за саме глаголе чије је варирање у саставу израза условило стварање поменутих варијаната.⁴ У питању су сродни и блискозначни глаголи прасловенског порекла са заједничким кореном **gyb-*. Међутим, док су континуанте псл. инхоатива *gybnōti, одакле потиче с.-х. *гинуџи*, добро посведочене у свим словенским језицима, дотле је псл. статив *gybēti, рефлектован у с.-х. облику *гиб(ј)еџи*, најбоље потврђен у источнословенским језицима, а у осталим гранама словенских језика само у по једном њиховом представнику – у чешком и српско-хрватском (ЭССЯ 7: 217–219 s.vv. *gybēti, *gybnōti, SP 8: 332–333 s.vv. *gybēti*, *gybnōti*).⁵ Треба нагласити да су се за потоњи глагол у невезаној употреби, дакле, ван разматраног израза, у ексцерпираној грађи нашле свега две потврде. Старија је из 15. века: *гибјеџи*, -бим impf. 'гинути': Теби је [души] од потреби грехе оставити, тер кено не гине урехе справи М. Марулић (RJA), а рецентнија с краја 19. или почетка 20 века:

³ Треба напоменути да израз није регистрован у РМЈ, који је објављен 1986, па се поставља питање није ли можда реч о рецентној појави у македонском језику под утицајем српског језика.

⁴ О варирању глагола у идиомима без нарушавања њиховог значења в. GIVBS 2007: 709. О морфолошким варијантама фразеолошких јединица, како творбеним (као у овом случају) тако и парадигматским, в. Мокиенко 1989: 30–31.

⁵ О губљењу прасловенских глагола стања образованих помоћу ие. суфикса *ē (< *eH₁) в. подробије Грковић-Мелџор 2007: 364–373, 2012: 52.

гѿб(ј)еѿи, *-бѿм* impf. дијал. 'чезнути, жудети': Наша дјеца гѿбе за пшеничним хљебом ЦГ (РСА). Извор ове друге потврде је већ помињана Змајева збирка речи из разних крајева, а поглавито из Војводине, где су наведена и два примера употребе истог глагола у овде разматраном изразу. Разлика је у томе што је пример слободне употребе глагола убициран, а примери фразеолошке нису. Једино што се у овом другом случају може закључити јесте да бар једна потврда потиче, на основу облика *девојци*, из неког екавског говора. Уочена разлика у броју потврда глагола у невезаној и фразеолошкој употреби може се објаснити тиме што поједине архаичне лексеме, које су иначе потиснуте на периферију лексикона, бивају очуване у саставу фразеологизама, који се и даље употребљавају (Мокиенко 2010: 107–108)⁶, при чему архаизацијом постигнута необичност лексеме доприноси њиховој експресивности (уп. Мршевић-Радовић 1987: 19, 76). О експресивној функцији фразеолошких јединица биће још речи касније.

Што се тиче мобилности глаголске компоненте разматраног фразеолошког израза, тј. могућности фразеолошке јединице да оствари различите временске парадигме,⁷ примери и лексикографске дефиниције указују на то да се ова компонента најчешће јавља у облику презенте⁸ који има футурско-модално значење.⁹ Стога се и у речницима глагол у изразу наводи у облику презенте, а глаголи помоћу којих се објашњава значење израза најчешће су наведени (а) у облику футура, праћени понекад модалном речцом,¹⁰ уп. 'сигурно ће ми (ти и др.) се догодити, неће изостати' (РСА), 'неће ми

⁶ Уп. и PENTTILÄ 2010: 150 који напомиње да „[i]dioms may also contain isolates, or cranberry forms, which do not occur elsewhere in the language...“.

⁷ Питању мобилности глаголских облика у фразеологизмима и чиниоцима који утичу на њихову способност да реализују основне временске парадигме посвећен је рад Петровић 1985. О томе да неки идиоми могу бити подвргнути различитим синтаксичким трансформацијама без губљења идиоматског значења, док за друге то не важи и о факторима који регулишу различито синтаксичко понашање идиома в. и GIVBS 2007: 707–709.

⁸ У презентованој грађи је, поред презенте, посведочена и једна потврда с потенцијалом (I, 10) који је употребљен као средство исказивања радње која се понављала у прошлости (о овој функцији потенцијала в. Ivić 2008: 70) кад год би се за то стекли одговарајући услови.

⁹ О временској (у будућност) и модалној транспозицији презенте в. детаљније ПИПЕР и др. 2005: 382–390.

¹⁰ О томе да је и футур подложен модалној трансформацији в. ПИПЕР и др. 2005: 441–443.

измаћи, неће ме мимоићи' (PMC), 'неће ме мимоићи, сигурно ће ме задесити' (PCJ), 'то ти се неће изјаловити' (VRHJ) или (б) у саставу модалне конструкције, уп. 'то те не може мимоићи, то ти не може измакнути' (VRHJ). Ако се има у виду да је експресивност једна од битних одлика фразеолошких јединица¹¹, употреба презента транспонованог у будућност може се објаснити тиме што се њиме постиже већа ефектност саопштења и што он, према томе, има додатну стилску функцију (уп. ПИПЕР и др. 2005: 384). Такође, одређену улогу може имати и несвршени вид глагола *гинуући* и *гиб(ј)ећи* јер је уочено да се код глагола с таквом аспектском вредношћу често за исказивање будућних радњи прибегава презенту транспонованом у будућност и да његова футурска алтернатива захтева (мада не увек) промену вида (уп. ПИПЕР и др. 2005: 383–384, 434–435). Јасно је, дакле, зашто у горенаведеним примерима нема потврда са поменутих глаголима у облику футура и зашто глаголи у изразу не подлежу ни творбеном варирању које за последицу има и промену вида, односно зашто се не може употребити префигирани облик *њогинуући* уместо *гинуући*, а да фразеолошка семантика остане очувана.¹² Иако се примери с футуром могу другде наћи¹³, њихов број је занемарљив. Малобројне потврде с перфектом такође су црпене из допунских извора, пошто их није било у презентованој грађи.¹⁴

¹¹ Према Мршевић-Радовић 1987: 15–20, експресивност представља категоријалну фразеолошку особину будући да може послужити као критеријум за диференцирање фразеолошких јединица од сродних јединица устаљене структуре. О експресивности фразеологизама уп. и МОКИЕНКО 1989: 206–232, GIBBS 2007: 702, DRAGIĆEVIĆ 2009: 40–41.

¹² Варијабилност описане врсте могућа је иначе код неких фразеологизама, уп. нпр. *губиући главу* 'гинути', 'не сналазити се, не умети се снаћи, збуњивати се', *изгубиући главу* 'погинути', 'не знати шта чинити, јако се збунити' (PMC s.vv. *губиући*, *изгубиући*).

¹³ Уп. нпр.: S obzirom da temperature komponenti [laptopa] često budu tek malo ispod maksimalne, servis mu neće ginuti (http://www.mycity.rs/Hardware/Da-li-su-desktop-racunari-prevazidjeni_11.html), ma najbolje znaš kad odeš i opipaš :) meni se recimo cijela Marni kolekcija sviđala na slikama, ali pod prstima sam znala da dobar dio nije za mene; a ono što sam mislila da jest (recimo, onaj prekrasni top s kožom na prednjoj strani) se na kraju pokazalo kao neisplativa investicija čak i na sniženju, jer koža mora na kemijsko čišćenje, a top od debelog materijala ali s kratkim rukavima je signalizirao da mu neće ginuti 'pranje' poslije svakog nošenja. Dakle, stajao bi u ormaru većinu vremena jer je nepraktičan (<http://www.forum.hr/archive/index.php/t-726378.html>).

¹⁴ Уп. нпр.: Moj drug je imao opekotine lica 2 do 3 stepena i nije mu ginula plasticna operacija (<http://forum.krstarica.com/showthread.php/108404-OPEKOTINE!?p=16400846&viewfull=1>), Ali kako je bio hrvatski liberal i politički istaknuti Hrvat,

Треба још додати да се структурна неваријабилност израза односи и на негацију. Наиме, употреба афирмативног глаголског облика неминовно доводи до потирања идиоматског значења.¹⁵

Поред глаголске, разматрани израз садржи и именску компоненту у облику датива. У презентованој грађи та компонента означава увек персоналног актанта, док се у допунским изворима могу наћи потврде да се она може односити и на животиње или предмете¹⁶, при чему то треба третирати као екстензију првобитног модела. У већини потврда реч је о дативу личне заменице, најчешће у енклитичком облику (I 3–6, 8, 9, 11–18, II 1–3, 5)¹⁷, док су примери са дативом именице (I 1, 2) или именичке синтагме (II 4) ређи.

Именска компонента, дакле, јесте обавезни конституент фразеологизма, али је истовремено лексички неодређена, јер се у свакој појединачној реализацији фразеолошке јединице испуњава конкретним лексичким садржајем.¹⁸ Нека ограничења у лексичком избору ипак постоје, па тако у већини примера ова компонента има значење лица. Поред тога, у речничком облику фразеологизма она је представљена личном заменицом, што је и случај у највећем броју контекстуалних реализација фразеологизма, о чему је малочас било речи. Ово представља додатно ограничење с обзиром на то да заменице спадају у затворену класу речи.

Што се тиче функције именског конституента, могли бисмо, имајући у виду класификацију функција и значења датива изнету у

---

nije mu ginula robija (http://www.vecernji.hr/index.php?cmd=show_clanak&clanak_id=500852&action=print_popup).

¹⁵ То, међутим, не важи за све фразеологизме, те се тако глаголски облици у неким од њих могу користити како у потврдном тако и у одричном облику без нарушавања фразеолошког значења, уп. нпр. Ту им цветају руже – Тамо им неће цветати руже (пример је преузет из Петровић 1985: 114).

¹⁶ Уп. Znaci – postoji problem, koji treba rijesiti, inace psu ne gine igla (posebno ako zivi u zapadnoj nekoj zemlji) (<http://balkankinology.net/forums/topic/2992-kakoda-pomognem-i-sebi-i-njemu/>), mislim da autu ne gine kemijsko sutra (<http://www.cmar-net.org/forum/viewtopic.php?p=1847273>).

¹⁷ У једној дијалекатској потврди заменица је удвојена, те се јавља у пуном и у енклитичком облику (I, 10). За ову синтаксичку особину својствену датом дијалекту уп. РЕМЕТИЋ 1996: 482, 485. С друге стране, у књижевној потврди (I 7) ова компонента изостаје, али је из ширег контекста јасно да је елидиран енклитички облик личне заменице у првом лицу једнине.

¹⁸ О фразеологизмима чији је бар један конституент лексички нестабилан в. детаљније МРШЕВИЋ-РАДОВИЋ 1987: 134–142. У својој класификацији идиоматских израза фински лингвиста Еса Пентиле издваја у засебну поткатегорију изразе који су делом лексички одређени, а делом отворени и назива их идиоматским конструкцијама (PENTTILÄ 2010: 153–158).

ПИПЕР и др. 2005: 177, 179–180, дате примере подвести под један тип субјекатског датива, слободног датива у функцији семантичког субјекта, а то је датив носиоца нужде, могућности итд.¹⁹ Иначе је датив изворно падеж реципијента и односи се примарно на аниматне или персонификоване ентитете (Грковић-Мелџор 2012: 49). У вези с пореклом датива Ј. Курилович сматра да кључ његовог објашњења лежи у опозицији у оквиру категорије аниматности. Та категорија је релевантна за једну од основних функција датива: „The so-called dat. of participation or interest is employed with nouns denoting persons, personified beings, collectives“ (KURYŁOWICZ 1964: 196). Стога се може сматрати да овој компоненти израза припада улога реципијента или експеријенсера неке ситуације. О каквој је ситуацији реч, биће јасније пошто се у реченицама са изразом *не гине (гиби) ми* (*ми* и др.) подробније размотре јединице са функцијом субјекта, који иначе представља обавезно фразеолошко окружење.

У презентованој грађи функцију субјекта најчешће обавља именица²⁰ (I 7–9, 11–18, II 1, 4, 5) или именичка синтаagma (I 1, 10, II 2) у номинативу²¹. Поред тога, у примерима (I 4, 6) у тој синтаксичкој функцији налази се инфинитив са објекатском допуном, а у примеру (I 5) зависна реченица, постпонована у односу на главну реченицу, са предикатом у облику презента²² и везником *да*.²³ Функционално

¹⁹ Семантички блиски примери онима који се овде разматрају а којима је егземплификована поменута семантичка категорија датива јесу, на пример: Предстоји нам да озбиљно и напорно радимо, Остаје ти само да будеш миран и стрпљив, Не преостаје ти ништа друго (ПИПЕР и др. 2005: 179, 180).

²⁰ У примеру (I 2) у овој синтаксичкој улози налази се редни број *други*, а у примеру (I 3) анафорска заменица *то*, уп. и пример: *Ali on će sigurno obrati bostan, to mu ne gine!* Ј. Хорват (<http://riznica.ihj.hr/>).

²¹ Једини изузетак у презентованој грађи јесте пример (II 3), у коме именица у функцији субјекта има облик генитива. (Тако је у извору: Ivan Zovko, Vjерована iz Herceg-Bosne, *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena VI*, Zagreb: JAZU, 1901, 298, у РСА је пример цитиран са именицом у облику номинатива.) Могуће је да је на падеж утицао глагол *мањкајџи* који се наводи непосредно иза глагола *губјејџи* као експликација његовог значења. Наиме, када је глагол *мањкајџи* употребљен у имперсоналном облику, уз њега се јавља именица у генитиву у функцији семантичког субјекта, уп.: И с трговином било невоље: роба истекла, а новца мањкало Ј. Лесковар (РМС s.v. *мањкајџи* / *мањкајџи*).

²² Да је реч о пасивној форми презента а не футура другог, сведочи то што се приликом трансформације у активну конструкцију спорна хомонимна форма може заменити активним обликом презента, а не футура другог. О различитим тумачењима ове конструкције у граматичкој литератури в. ПИПЕР и др. 2005: 375.

²³ Детаљније о зависној експликативној клаузи у позицији субјекатског аргумента в. Ружић 2006: 201–217.

гледано, инфинитивом у субјекатској позицији је кондензован реченични садржај (уп. Ivić 1972: 132; ПИПЕР и др. 2005: 549), те је стога могуће у примерима (I 4, 6) инфинитиве заменити реченицама са предикатом у форми презента и везником *да*. Чињеница да у датом контексту алтернирају немобилни презент (пошто је појава неког другог облика из категорије глаголских времена искључена) и инфинитив²⁴ указује на то да значење управног глагола, овде су то *гинући* и *гиб(ј)ећи*, имплицира успостављање семантичког елемента који је М. Ивић назвала експектативност и који сигнализира да се реализовање радње означене предикатом зависне реченице тек очекује (Ивић 1970). Управо се тим елементом семантичког садржаја поменутих глагола може објаснити зашто се они у оквиру разматраних израза најчешће јављају у облику презента који има футурско-модално значење.

Ако се поближе размотре примери у којима је експонент субјекатске функције именица или именичка синтагма, може се приметити да у неким случајевима постоји могућност да се ове структуре супституишу претходно описаним (са инфинитивом и финитним предикатом) зато што именице такође могу имати функцију реченичних кондензатора. Ова узајамна заменљивост је најочљивија када су посредни именички изрази с непередметним, пропозитивним значењем које конституишу глаголске (и остале девербалне) именице. Тако се, рецимо, пример (II 4) може парафразирати на следеће начине: Присталој девојци не гиби да се уда... / Присталој девојци не гиби удати се..., пошто је структура с две финитне предикације од којих је друга у функцији субјекатског комплементизатора комутибилна са структурама у којима се, уместо другог елемента, јавља или инфинитив или одговарајућа девербална именица (*удаја*) у улози кондензатора допунске клаузе (уп. ПИПЕР и др. 2005: 551).

Штавише, и именички изрази с недвосмислено предметним значењем често представљају метонимијске ознаке одређене ситуације које се примарно исказују реченицама. У примеру (I 9): Мотика ти не гине, само немој да учиш, именица *мотика* има предметно

---

²⁴ Начелно је ова алтернација могућа уколико су идентични денотати субјекта зависне реченице и именског израза у дативу у главној реченици. Ако је денотат именског израза у дативу идентичан, на пример, са денотатом објекта зависне реченице, као у примеру: *Kada je puste medju čopor drugih vukova ne gine joj da je pošteno izujedaju...* (http://www.politika.rs/index.php?lid=sr&show=rubrike&part=list_reviews&int_itemID=92329), тада се финитни предикат не може заменити инфинитивом.

значање, али је јасно да она заправо посредно реферише на радњу која се њоме обавља. У основи овог семантичког преноса налази се метонимијски механизам по коме се за означавање неке активности користи ознака која реферише на типично средство којим се та активност врши. Отуда се дати пример може парафразирати тако што се уместо именице употреби глагол или од њега изведена глаголска именица, уп. нпр.: Не гине ти да копаш, само немој да учиш / Не гине ти копати... / Копање ти не гине....

Иако, дакле, у презентованој грађи субјекат чешће конституишу именски изрази него глаголски, чини се да субјекатски аргумент у исказима са разматраним изразом обично има непредметно, пропозитивно значење, тј. да реферише о некој ситуацији. Наиме, у датим примерима могуће је именске изразе заменити одговарајућим семантички еквивалентним клаузама, те се тако, рецимо, примери (I 7, II 1) могу трансформисати на следећи начин... А да плаћам кама-те не гине ми тако и тако – Сутра му не гиби да га набију на колац.

5. Значење израза. У овом делу рада биће размотрена два питања: прво се тиче семантичких промена у процесу фразеологизације, које су омогућиле настанак израза, а друго семантичке еволуције фразеологизма током времена која се може пратити захваљујући томе што предочени корпус има и дијахронијску димензију.

Будући да је глаголска компонента стожер фразеологизма, промене у њеној семантици биле су кључне у процесу фразеологизације. У савременом језику, глагол *гинути* има следећа значења: 1.а. 'умирати неприродном, насилном смрћу, губити живот (у рату, несрећи итд.)', б. фиг. (за некога) 'жртвовати се, подносити жртве (за некога)', 2.а. 'пропадати физички, полако умирати, копнети, венути, сушити се (о човеку, биљци)': ~ од жалости, б. фиг. 'ишчезавати, нестајати, губити се': Њена љубав је полако гинула, в. 'пропадати, страдати': ~ због суше, 3. (за неким, за нечим) 'јакo жудети, чезнути, венути (за неким или нечим)' (РСЈ). Како се може видети, семантика овог интранзитивног глагола је таква да у већини значења ограничава избор лексичке јединице у функцији субјекта на оне са персоналним или бар аниматним значењем, једино значење под тачком 2.б., са квалификатором фигуративно, како и пример показује, допушта и субјекте са неаниматним (у горенаведеном примеру — апстрактним) значењем. Примери из RJA s.v. *g̃nuti*, указују на то да је лексемска валентност овога глагола била флексибилнија утолико што су неаниматни субјекти били уобичајенији те да овакве

употребе вероватно нису сматране фигуративним или бар не у истој мери у којој су данас.

Као што је већ речено (в. т. 4), за глагол *гѿб(ј)еѿи* у слободној употреби нашло се мало потврда које указују на сличну семантику и колокабилност као и код сродног глагола *гинуѿи*.

За фразеологизам је, међутим, карактеристично одступање од стандардне вредности лексемске валентности глагола пошто субјекатски аргумент има најчешће пропозитивно значење – њиме се обично реферише на неку ситуацију. Сем тога, семантика глаголске компоненте укључује елеменат експектативности, што значи да је посредни ситуација чија се реализација тек очекује. Ова модална компонента уноси у семантички садржај израза елеменат субјективности, што доприноси његовој експресивности. Описане карактеристике идиоматске семантике, како је већ поменуто, остварују искључиво негирани глаголски облици. У основном значењу дати глаголи припадају семантичкој категорији егзистенције означавајући фазу њеног завршетка, нестанка, а супротно томе, њиховим негирањем се истиче да се остварење (тј. постојање или њен почетак) неке ситуације не доводи у питање.

Израз има и обавезну именску компоненту у облику датива која упућује, по правилу, на персоналног актанта кога се непосредно тиче ситуација означена субјектом.²⁵

Стиче се утисак, на основу подробнијег анализирања примера, да су се вредносне импликације ове ситуације током времена мењале.

Наиме, у старијим потврдама (уп. нпр. I 1, 4, II 3, 4, 5) датим изразом се казује да неко може сигурно рачунати с нечим, да се у то може поуздати, често је то и неки минимум испод којег се неће ићи. Такве ситуације су вредносно неутралне или чак и позитивне.

У новијим примерима, међутим, имплицира се да је персонални учесник пасиван, да нема избора, већ да мора да „прими“ то што означава конституент у улози субјекта, а та принуда негативно бо-

---

²⁵ Именска компонента у дативу може се факултативно јавити и у исказима у којима глагол *гинуѿи* у функцији предиката реализује неко од својих нефразеолошких значења, уп. нпр. Доста било боја по крајини, доста нама гинуше јунака НП Вук, Који пијеш а кућа ти гине М. А. Релковић (RJA s.v. *g'nuti*). Посреди је посесивни датив којим се означава посесор, док је посесум исказан изразом у функцији субјекта. (У наведеним примерима поред посесивног значења постоји и значење штете). Како се може видети, именске компоненте у слободном дативу у фразеолошкој и нефразеолошкој употреби глагола *гинуѿи* имају различита значења и степен обавезности.

ји целу ситуацију.²⁶ Отуда је он пре реципијент, експеријенсер неке ситуације него вољни вршилац²⁷ неке активности обухваћене том ситуацијом (уп. нпр. нпр. I 8–18, II 1). У појединим лексикографским дефиницијама региструје се ова аксиолошка компонента значења израза, уп. 'неће ми измаћи, неће ме мимоићи (обично нешто непријатно, неугодно)' (PMS s.v. *gĩnyĩĩĩ*), 'неће ме мимоићи, сигурно ће ме задесити, предстоји ми (обично нешто неугодно, неповољно)' (PCJ s.v. *gĩnyĩĩĩ*). Треба нагласити да је уочено семантичко померање у домену тенденције, тако да има и савремених потврда у којима је реч о ситуацијама које су пожељне, позитивно вредноване, уп. нпр. Kurijer: „Novaku ‘ne gine’ trofej u Parizu“ (<http://www.sportske.net/vest/tenis/kurijer-novaku-ne-gine-trofej-u-parizu-123861.html>), Dalmacija je nadoknadila istarski manjak i općenito je u špicu sve toliko dobro da nam ne gine barem osam posto uspješnija sezona od lanjske Vjesnik online 2003. (<http://riznica.ihjj.hr/>).

Поставља се питање шта је узроковало описану семантичку промену фразеолошког значења. Могуће је да је на овакву еволуцију евалуативне семе утицала реченична структура у којој персонални актант није у позицији (граматичког) субјекта²⁸ који се у српском језику стандардно исказује обликом номинатива, већ је исказан у облику датива, падежа који је резервисан, када је реч о персоналним денотатима, за реципијенте или експеријенсере неке ситуације. Дакле, промена у аксиолошкој компоненти семантичког садржаја могла би се можда објаснити као последица семантичко-синтаксичке улоге

²⁶ Треба напоменути да је у фразеолошким истраживањима често скретана пажња на семантичку концентрацију фразеологизама око негативно вреднованих појмова (Мокиенко 1989: 222).

²⁷ То не значи да он не може имати семантичку улогу агенса, већ да активност коју врши обично није његов слободан избор, већ наметнута принуда.

²⁸ При томе, граматички субјекат има најчешће неперсонално значење, а ако и има такво значење, он обично служи као метонимијска ознака неког пропозитивног садржаја, уп. пример (I 2). Из тог разлога у презентованој грађи има потврда једино за облик глагола у 3. лицу једнине и множине, а и у додатној грађи потврде глагола у 1. и 2. лицу врло су ретке, уп.: *Za dolazak ne brini, ne ginem ti jednog dana* (<http://www.coolinarika.com/forum/coolinarika/brbljaonica/51926/?page=673>), *Ma dobija Hf, ne ginemo vam mi u polufinalu* (<http://forum.b92.net/topic/52508-kk-crvena-zvezda-20092010/page-2016>), *medo, ne gineš mi :D* (<http://www.forum.hr/archive/index.php/t-199231-p-19.html>), *vi nam ne ginete u svakom slucaju* (<http://forum.krstarica.com/showthread.php/425399-Tadic-opet-lupeta-Tadic-se-u-CG-zalozio-za-povecanje-crnogorskog-IZVOZA-u-Srbiju?p=16030912&viewfull=1>). Више о неприхватљивости појединих морфолошких категорија у прототипичним реализацијама фразеологизама в. ЏЕРМАК 2007: 24–25.

персоналног актанта. Наиме, за реципијента или експеријенсера је карактеристичан пасиван однос према ситуацији у којој учествује. У каквој је вези пасивна улога персоналног учесника и негативно вредновање ситуације? Ситуација која није проистекла из човековог сврсисходног деловања сматра се потенцијално штетном²⁹, те, према томе, пасивност персоналног учесника имплицира да је посреди каква непожељна, по њега неповољна ситуација. На повезаност језичке структуре и човековог поимања света указује и Ј. Грковић-Мејдор напомињући да типолошко кретање од активног ка номинативном типу словенских (и сродних индоевропских) језика, које се може сагледати и као промена оријентације од теме³⁰ ка агенсу, значи, са когнитивног аспекта, уобличавање слике света у којој човек има контролу над својим окружењем и може да га мења у складу са својим потребама, док језици оријентисани ка теми рефлектују човеково искуство да живимо у свету чије нам је устројство дато (Грковић-Мелдор 2010: 58).

Што се тиче стилске вредности³¹, разматрани фразеологизам припада првенствено разговорном стилу, а књижевне и публицистичке потврде сведоче о томе да је из разговорног стила преузиман и у ове друге.

6. Статус изрази у лексикографским приручницима. Како се могло видети из презентоване грађе, изузев РЈА, где се примери са разматраним изразом наводе као илустрација једног од значења глагола *гинуѿи*, у осталим општим речницима с.-х. језика (па и многим дијалекатским који су горе цитирани) доследно се у оквиру одреднице глагола *гинуѿи* (и *гиб(ј)еѿи* у РСА) издваја израз *не гине / гиб ми (ѿи и др.)*.

Фразеологизми се обично дефинишу као вишелексемски спојеви устаљене структуре који имају јединствено значење и експресивну вредност.³² Тако фински лингвиста Еса Пентиле даје следећу

---

²⁹ Тако Е. В. Падучева, другим поводом (у раду о декаузативима), примећује следеће: „Получается, что изменения, которые происходят сами собой, без целенаправленного Агенса, обычно к худшему: компонент «ущерб» — потенциальный спутник всякой неконтролируемой каузации“ (ПАДУЧЕВА 2001: 71).

³⁰ У когнитивној граматичкој теми обухвата више „пасивних“ семантичких улога. „The basic thematic roles are zero, mover, patient, and experiencer. The zero role is minimal: it is that of a participant which exhibits a property, occupies a location, or is simply there...“ (LANGACKER 2008: 370).

³¹ О стилској раслојености фразеологизама в. МЕНАС 1978: 222–223.

³² Уп. DRAGIĆEVIĆ 2009: 39–41, где се упућује на даљу литературу у вези са поменутиим критеријалним особинама фразеолошких јединица.

дефиницију ове врсте језичких јединица: „An idiom is an (i) institutionalized, (ii) noncompositional, (iii) syntactically restricted, (iv) multiword expression“ (PENTTILÄ 2010: 149).³³ Прво својство се односи на конвенционалан статус израза у некој језичкој заједници, што значи да је он обично кодификован и познат просечном изворном говорнику датог језика. Други критеријум подразумева да значење фразеологизма није прост збир значења његових конституената у нефразеолошкој употреби. Он се може реализовати у потпуности или делимично у зависности од тога да ли нека компонента израза задржава своје значење из неидиоматске употребе. Треће својство упућује на чињеницу да фразеологизми обично нису подједнако синтаксички флексибилни као неидиоматске комбинације речи. Четврти критеријум налаже да се фразеологизми састоје од више од једног пунозначног елемента. С обзиром на то да се у раду залаже за прототипски оријентисан приступ дефиницији и класификацији фразеологизама, аутор још истиче да је идиоматичност скаларне природе и да у зависности од тога како испуњавају поменуте критеријуме фразеологизми могу бити више или мање прототипични (id. 149–150). Може се закључити да се елементи наведених дефиниција фразеологизама углавном подударују, те да разматрани израз у великој мери задовољава основне формалне и семантичке критеријуме који се користе за идентификацију фразеологизама. Под знаком питања јесте једино горенаведени четврти критеријум, што би могао бити разлог зашто овог израза нема у Матешићевом фразеолошком речнику (МАТЕŠIĆ 1982).

Наиме, у уводном делу речника Матешић експлицитно истиче да фразеологизам мора имати најмање две пунозначне (аутосемантичне) речи (id. VI). Претходно је било говора о томе да је у речничком облику именска компонента разматраног фразеологизма представљена личном заменицом (в. т. 4), а ова се врста речи, према неким класификацијама, третира као члан категорије синсемантичних речи (уп. ЛЭС s.v. *служебные слова*). Треба, међутим, додати да овај критеријум не испуњавају нужно сви фразеологизми будући да има и оних који су састављени од једне аутосемантичне и једне синсемантичне речи, попут *као Бог* итд. (DRAGIĆEVIĆ 2009: 39, напомена 4). Према А. Менац, веза двеју или више самосталних речи уз помоћне речи или без њих јесте најчешћи облик у којем се фразеологизми јављају, али има и фразеолошких јединица које су по структури фо-

³³ Поред ових карактеристика постоје и друге, али оне немају критеријални значај за класу идиоматских израза у целини (уп. детаљније PENTTILÄ 2010: 150–157).

нетска реч, тј. једна самостална реч на коју се ослањају проклитике и енклитике (МЕНАС 1978: 221).³⁴ Пентиле такође истиче да се неким језичким формулама не може одрећи идиоматичност иако нису вишелексемске структуре (PENTTILÄ 2010: 150).³⁵ Захваљујући прототипској структури категорије фразеологизама, то што један критеријални услов можда није у потпуности задовољен не мора нужно да доведе у питање идиоматски карактер неке језичке јединице.

Циѿирана лиѿераѿура

- Грковић-Мелѿор, Јасмина. *Сѿиси из иѿѿоријске лингвистѿике*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2007.
- Грковић-Мелѿор, Јасмина. „Когнитивни аспекти развоја транзитивности.“ Јасмина Грковић-Мејѿор, Милорад Радовановић (ур.). *Теорија дијахронѿске лингвистѿике и ѿрочавање словенских језика*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2010, 43–62.
- Грковић-Мелѿор, Јасмина. „Образац српског ’боли ме глава’ као синтаксички архаизам.“ *Глас САНУ CDXIX*, Одељење језика и књижевности, књ. 28 (2012): 43–60.
- Дешић, Милорад. „Критеријуми за одређивање фразеологизама у рјечницима савременог српскохрватског језика.“ *Лексикографија и лексикологија*. Нови Сад – Београд: Матица српска – Институт за српскохрватски језик, 1984, 53–65.
- ЕРСЈ: Лома, Александар (ур.). *Еѿѿимолошки речник срѿског језика*. 1–. Београд: Српска академија наука и уметности – Институт за српски језик САНУ, 2003–.
- Ивић, Милка. „О употреби глаголских времена у зависној реченици: презент у реченици с везником *да*.“ *Зборник за филологију и лингвистѿику XIII/1* (1970): 43–54.
- ЛЭС: Ярцева, В. Н. (гл. ред.). *Лингвистическиѿ енциклопедическиѿ словарь*. Москва: Советская энциклопедия, 1990.
- Мокиенко, Валерий М. *Славянская фразеология*. Издание второе, исправленное и дополненное. Москва : Высшая школа, 1989.
- Мокиенко, Валерий М. „Историческая фразеология славянских языков.“ Јасмина Грковић-Мејѿор, Милорад Радовановић (ур.). *Теорија дија-*

³⁴ У другом раду ова ауторка као доњи праг опсега фразеологизама одређује спој једне самосталне и једне помоћне речи (МЕНАС 2007: 15, цитирано према LEVIN-STEINMANN 2009: 25).

³⁵ О томе да израз може бити и једна једина реч в. и Дешић 1984: 54.

- хронијске лингвистике и истраживање словенских језика*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2010, 103–129.
- МРШЕВИЋ-РАДОВИЋ, Драгана. *Фразеолошке глаголско-именичке синтагме у савременом српско-хрватском језику*. Монографије LX. Београд: Филолошки факултет Београдског универзитета, 1987.
- ПАДУЧЕВА, Елена Викторовна. „Каузативни глагол и декаузатив в руском языке.“ *Русский язык в научном освещении* 1 (2001): 52–79.
- ПЕТРОВИЋ, Владислава. „О мобилности глаголских облика у фразеолошким изразима.“ *Научни састајак слависта у Вукове дане* 14/2 (1985): 113–119.
- РЕМЕТИЋ, Слободан. „Српски призренски говор I (гласови и облици).“ *Српски дијалектолошки зборник* XLII, 1996, 319–614.
- РУЖИЋ, Владислава. „Допунске реченице у савременом српском језику (I).“ *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* XLIX/1, 2006, 123–217.
- ПИПЕР, Предраг, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица*. Милка Ивић (ред.). Београд: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, 2005.
- ЭССЯ: Трубачев, Олег Николаевич (ред.). *Этимологический словарь славянских языков*. 1–. Москва: Наука, 1974–.

* * *

- ŠERMAK, František. “Idioms and morphology.” Harald Burger, Dmitrij Dobrovolskij, Peter Kühn, Neal R. Norrick (eds.). *Phraseologie / Phraseology. Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung / An International Handbook of Contemporary Research*. Vol. 1. Berlin – New York: Walter de Gruyter, 2007, 20–26.
- DRAGIĆEVIĆ, Rajna. „O problemima identifikacije frazeologizama.“ *südslavistik online* 1 (2009): 35–44.
- GIBBS, Raymond W. Jr. “Idioms and Formulaic Language.” Dirk Geeraets, Hubert Cuyckens (eds.). *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. Oxford: Oxford University Press, 2007, 697–725.
- IVIĆ, Milka. „Problematika srpskohrvatskog infinitiva.“ *Зборник за филологију и лингвистику* XV/2 (1972): 115–138.
- IVIĆ, Milka. *Lingvistički ogledi*. Treće, dopunjeno izdanje. Београд: Библиотека XX век, 2008.
- KURYŁOWICZ, Jerzy. *The Inflectional Categories of Indo-European*. Heidelberg: Carl Winter – Universitätsverlag, 1964.

- LANGACKER, Ronald W. *Cognitive Grammar. A Basic Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- LEVIN-STEINMANN, Anke. „Što je to – frazeologizam? / Какво е това – фразеологизъм? *oder* Zum Dauerproblem der Phraseologismusdefinition und -einordnung.“ *südslavistik online* 1 (2009): 13–34.
- MATEŠIĆ, Josip. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga, 1982.
- MENAC, Antica. „Neka pitanja u vezi s klasifikacijom frazeologije.“ *Filologija* 8 (1978): 219–226.
- MENAC, Antica. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra, 2007.
- PENTTILÄ, Esa. “Prototype-based taxonomy of idiomatic expressions.“ Elżbieta Tabakowska, Michał Choiński, Łukasz Wiraszka (eds.). *Cognitive Linguistics in Action: From Theory to Application and Back*. Berlin – New York: De Gruyter Mouton, 2010, 145–162.
- SP: Sławski, Franciszek (red.). *Słownik prasłowiański*. 1–. Wrocław etc.: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1974–.

Извори

- ВУК: Караѿић, Вук Стеф. *Српски рјечник исѿумачен њемачкијем и латинскијем рјечима*. Беч, 1852. Београд: Нолит, 1975.
- ДИНИЋ, Јакша. *Тимочки дијалекатски речник*. Монографије 4. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2008.
- ЈОВАНОВИЋ, Властимир. „Речник села Каменице код Ниша.“ *Српски дијалектолошки зборник LI* (2004).
- МИТРОВИЋ, Брана. *Речник лесковачког говора*. Лесковац: Библиотека Народног музеја у Лесковцу, 1984.
- РМЈ: Конески, Блаже (ред.). *Речник на македонскиој јазик со српскохрватски ѿолкувања*. Скопје: Македонска књига – Графички завод Гоце Делчев, 1986.
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*. I–III. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1969. IV–VI. Нови Сад: Матица српска, 1971–1976.
- РСА: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. 1–. Београд: Српска академија наука и уметности – Институт за српск(охрватск)и језик САНУ, 1959–.
- РСГВ: Петровић, Драгољуб (ред.). *Речник српских говора Војводине*. 1–10. Нови Сад: Матица српска – Тиски цвет, 2000–2010.
- РСЈ: Николић, Мирослав (ред. и ур.). *Речник српскога језика*. Нови Сад: Матица српска, 2007.

- СТАНИЋ, Милија. *Ускочки речник*. I–II. Београд: Научна књига, 1990–1991.
- СТОЈАНОВИЋ, Радосав. „Црнотравски речник.“ *Српски дијалектолошки зборник LVII* (2010).
- ТРМЈ: *Толковен речник на македонскиот јазик*. 1–. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, 2003–.
- ЧЕМЕРИКИЋ, Димитрије. *Збирка речи из Призрена*. Грађа РСА.

* * *

- LIPLJIN, Tomislav. *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora*. Varaždin: Garestin, 2002.
- RJA: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–XXIII. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1880–1976.
- VRHJ: Anić, Vladimir. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Ljiljana Jojić (prired.). Zagreb: Novi Liber, 2003.

Marija D. Vučković

ON THE IDIOM *NE GINE (GIBI) MI (TI ETC.)*: SYNTACTIC STRUCTURE, SEMANTICS, AND LEXICOGRAPHIC STATUS

Summary

The paper deals with the idiom *ne gine mi (ti etc.)* and its variant *ne gibi mi (ti etc.)*. The research is based on the historical and contemporary corpus that also comprises the dialectological material. After pointing out chronological and areal characteristics of the two idiom variants, their syntactic structure as well as semantics are discussed. In the domain of semantics the special attention is paid to the change of the axiological component of the idiomatic meaning. It is argued that there might be the interrelation between this change and the syntactic structure of the idiom. The final segment of the paper is concerned with the status of the analysed idiomatic phrases in the most important monolingual general and phraseological dictionaries.

Keywords: idiom *ne gine (gibi) mi (ti etc.)*, phraseology, syntax, semantics, lexicography, the Serbian (Serbo-Croatian) language.